

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ, ΔΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΩΡΩΠΟΥ

ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΥΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

www.agioiapostoloi.gr • e-mail: agioi.apostoloi@gmail.com • Τηλ. 210 8027738

ΚΥΡΙΑΚΗ 30^η Ιανουαρίου 2011 • Έτος 4^ο, τεύχος 143

Το πρόγραμμα στην ηλεκτρονική μας σελίδα: www.agioiapostoloi.gr

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ

Κάθε χρόνο τέτοια μέρα, οι άνθρωποι των γραμμάτων και ειδικότερα όσοι εμπλεκόμαστε στη μαθησιακή διαδικασία, δάσκαλοι και μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, τιμάμε τους τρεις μεγάλους αυτούς αγίους τον Βασίλειο τον μέγα το Γρηγόριο το θεολόγο και τον Ιωάννη το Χρυσόστομο, αναγνωρίζοντάς τη σημαντική προσφορά τους και προβάλλοντάς τους σα διαχρονικά πρότυπα δασκάλων και μαθητών.

Η ζωή τους είναι λίγο πολύ γνωστή σε όλους.

Πολλές πτυχές της ζωής τους θα άξιζε να αναλυθούν ώστε να αποτελέσουν για όλους μας πηγές έμπνευσης στην αρετή.

Και οι τρεις υπήρξαν αξιοθαύμαστοι για πάρα πολλά πράγματα. Σαν κοινωνικοί εργάτες, σαν άνθρωποι αγάπης,

σαν αγωνιστές της αλήθειας και της δικαιοσύνης, σα συγγραφείς και ποιητές, σαν ασκητές σαν λειτουργοί και ιεράρχες σαν άνθρωποι υπομονής ανεξικακίας και ανθρωπιάς. με λίγα λόγια άνθρωποι με Α κεφαλαίο.

Όμως η σημερινή μέρα τους προβάλλει ιδιαίτερα με τη μαθητική και διδασκαλική τους ιδιότητα.

Ευκαιρία λοιπόν απ αυτές τις ιδιότητές τους να τους δούμε και να αξιολογήσουμε το έργο τους.

Ψάχνοντας τη ζωή και το έργο τους θα διαπιστώσουμε πως υπήρξαν όντως ξεχωριστοί και πρωτοποριακοί όπως πρέπει να είναι κάθε πνευματικός άνθρωπος και ιδιαίτερα κάθε

παιδαγωγός και κατάφεραν να προχωρήσουν μπροστά από την εποχή τους και να χαράξουν πορεία για τους υπόλοιπους, και μάλιστα ζώντας σε μια εποχή έντονων προκαταλήψεων, αδικίας, βίας, καταπίεσης και σκοταδισμού, με συνθήκες που δεν ήταν ιδανικές ούτε στο κράτος, ούτε στα εκκλησιαστικά πράγματα και κατάφεραν να χαράξουν πορεία, και μάλιστα μια πορεία καθόλου εύκολη κι ανώδυνη.

Μερικά από τα στοιχεία που φανερώνουν αυτόν τον πρωτοποριακό χαρακτήρα της ζωής και της δράσης τους είναι τα εξής:

τόλμησαν να σπουδάσουν φιλοσοφία και ρητορική στις ειδωλολατρικές σχολές που λειτουργούσαν ακόμα, ξεπερνώντας τις προκαταλήψεις του χριστιανικού τους περιβάλλοντος. Δε φοβήθηκαν ούτε περιφρόνησαν τον ανθρώπινο λόγο, αλλά αξιοποίησαν όλες τις δυνατότητες της αρχαίας σοφίας. Ο Βασίλειος κι ο Γρηγόριος σπούδασαν στην Αθήνα μαζί με τον μετέπειτα αυτοκράτορα Ιουλιανό και κέρδισαν την αγάπη και το θαυμασμό των συμφοιτητών τους.. Τόση ήταν η επίδοση του Γρηγορίου εκεί που οι καθηγητές του ήθελαν να τον κρατήσουν για πάντα στην Αθήνα. Κι όταν αποφάσισε να φύγει μαζί με τον Βασίλειο, καθηγητές και φοιτητές τον πρόφτασαν στο λιμάνι του Πειραιά και τον γύρισαν πίσω για να του προσφέρουν έδρα καθηγητή.

Ο Χρυσόστομος σπούδασε ρητορική κοντά στον μεγάλο δάσκαλο της ρητορικής ειδωλολάτρη Λιβάνιο που θα τον άφηνε διάδοχό του στη σχολή αν δεν του τον έκλεβαν οι χριστιανοί όπως έλεγε.

Οι σπουδές τους αυτές ήταν η τολμηρή τους απάντηση σε μια πρόκληση ήταν το μεγάλο ρίσκο που δεν το θεώρησαν ασυμβίβαστο με τη χριστιανική τους ιδιότητα.

Αφοσιώθηκαν στις σπουδές που αγάπησαν και κατάφεραν να μη γίνουν παθητικοί αποδέκτες ξερών γνώσεων, αλλά δυναμικοί φορείς της αλήθειας που μπορεί να μεταστοιχειώνεται σε ζωή, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε στιγμής και περίπτωσης. Ο Βασίλειος στο έργο του «προς τους νέους όπως εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων» περιγράφει πολύ χαρακτηριστικά τη διαδικασία αυτή της δυναμικής αφομοίωσης της γνώσης χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της μέλισσας που πετά παντού και κρατάει μόνο τη γύρη που της είναι χρήσιμη για να φτιάξει το μέλι της.

Υπήρξαν ασκητές κι η άσκησή τους δεν υπήρξε ποτέ άρνηση της ζωής και του κόσμου αλλά μια πράξη ερωτική. Υπήρξαν εραστές του θείου και της ζωής. Ποτέ δεν θεώρησαν τις ασκητικές επιδόσεις τους αφορμή για αυτοδικαίωση και αποστροφή προς τους άλλους ανθρώπους, όσο αμαρτωλοί κι αν ήσαν.

Η ασκητικότητα αυτή είχε διαποτίσει τη ζωή τους και τους εξασφάλιζε μια ελευθερία από τον φόβο της εξορίας της κακοπάθειας και της έκπτωσης από τα εκκλησιαστικά αξιώματα αν μπορούμε να τα πούμε έτσι-που κατείχαν. Όταν ο Μόδεστος, ο εκπρόσωπος του αυτοκράτορα

Ουάλη απειλούσε τον Βασίλειο προκειμένου να τον αναγκάσει να προσχωρήσει στην αίρεση του αρειανισμού, του απάντησε: «Δήμευση περιουσίας δε μπορείς να μου κάνεις γιατί το μόνο που έχω είναι τα ρούχα που φοράω και λίγα βιβλία».

Η εξορία δε με τρομάζει, «του Κυρίου η γη και το πλήρωμα αυτής». Βασανιστήρια δε θα προλάβεις να ευχαριστηθείς, το εξασθενημένο κορμί μου γρήγορα θα πέσει ώριμος καρπός στο περιβόλι του Κυρίου μου».

Κι ο Μόδεστος μονολογώντας αναγκάστηκε να πει πως κανείς επίσκοπος ως τώρα δεν μίλησε έτσι, ο δε Βασίλειος του απάντησε πως δε θα συνάντησε πραγματικό επίσκοπο. Άλλοτε, ένας δικαστής ζήτησε σε γάμο μια χήρα της Καισαρείας, κι αυτή δεν τον ήθελε. Η επιμονή του δικαστή φτάνει σε απειλές της ίδιας της τής ζωής, κι η ανυπεράσπιστη γυναίκα καταφεύγει στο ναό και ζητά άσυλο κάτω από την αγία Τράπεζα. Ο Βασίλειος του πληροφορείται και εγκρίνει τη ενέργεια αυτή της γυναίκας. Ο δικαστής του ζητάει να την παραδώσει κι εκείνος αρνείται επίμονα. Μαίνεται κι απειλεί ο δικαστής, ενώ αυτός εμμένει στην απόφασή του να δώσει άσυλο στη γυναίκα. Ο δικαστής καταφεύγει στον έπαρχο που καλεί σε απολογία τον ιεράρχη και τον αντιμετωπίζει σαν κοινό εγκληματία. Στην άρνησή του να συμμορφωθεί, διατάσσει να ραβδίσουν τον Βασίλειο, και τον απειλεί πως θα διατάξει βασανιστήρια. « Τι θα κατορθώσεις..;» του απαντά εκείνος «απλά θα με απαλλάξεις από το σπίτι αυτό (το σώμα του) που βλέπεις πόσο με στενοχωρεί». Την ίδια στιγμή απέξω ο λαός επαναστατεί. Οργισμένο πλήθος με πέτρες με ρόπαλα και φωνές απειλούν τη ζωή του έπαρχου. Οι γυναίκες κρατάνε για όπλα τις σαΐτες των αργαλειών τους. Αναγκάζεται έτσι ο έπαρχος να γίνει «ικέτης ελεεινός, άθλιος και ταπεινωμένος» στο Βασίλειο, που κατάφερε να συγκρατήσει τον όχλο και να τον σώσει.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, που όχι μόνο στηλίτευσε με τα λόγια του τη σπατάλη και την υλοφροσύνη της εξουσίας, αλλά υπερασπίστηκε δυναμικά τους αδικημένους δε δίστασε να συγκρουστεί με την αυτοκράτειρα Ευδοξία για το χωράφι μιας χήρας. Η Ευδοξία κατάφερε συμμαχώντας με τους εχθρούς του από τον εκκλησιαστικό χώρο και τον εξόρισε στα βάθη της Αρμενίας. Ο λαός επαναστατεί βέβαια, αλλά ο σκοπός των εχθρών του είναι η φυσική του εξόντωση και τελικά την καταφέρνουν. Τον αναγκάζουν να οδοιπορεί επί τρεις μήνες κάτω από αφόρητο καύσωνα, ώσπου πεθαίνει από εξάντληση στα Κόμανα της Αρμενίας. Ο Γρηγόριος σε μια εποχή που ο Αρειανισμός είχε επικρατήσει τόσο που μόνο μια μικρή εκκλησία στην Κωνσταντινούπολη είχε απομείνει στους Ορθόδοξους, αδιαφορώντας για τις χειρόδικες επιθέσεις εναντίον του, αγωνίζεται με όλες του τις δυνάμεις κι από το ναό της Αγίας Αναστασίας υπερασπίζεται τη διωκόμενη Ορθοδοξία. Οι παιδαγωγικές οδηγίες των τριών ιεραρχών και ιδιαίτερα του Μ. Βασιλείου, είναι πολύ ενδιαφέρουσες, πρωτοποριακές για την εποχή τους και διαχρονικές.

Κατά τον Μ. Βασίλειο λοιπόν, το διδασκαλείον πρέπει να ευρίσκεται εις ήσυχο μέρος, ο διδάσκων πρέπει να προσπαθεί να ελκύσει την εμπιστοσύνη των μαθητών του. «Αξιοπιστία του διδάσκοντος ευπαράδεκτον μεν τον λόγον καθίστησι, προσεχέστερους δε τους διδασκομένους παρασκευάζει» λέει στην ομιλία του "Εις την αρχήν των Παροιμιών". Πρέπει αυτός επίσης να είναι σαφής και σύντομος, όχι όμως τόσο, ώστε να μη προλάβουν να συγκρατήσουν οι μαθητές αυτά που λέει. Να μη μιλάει συγχρόνως για πολλά, να επαναλαμβάνει αυτά που λέει, να μη προσπαθεί να αποδείξει τα απλά και αυταπόδεικτα διότι θα καταστεί καταγέλαστος, να στηρίζεται εις τα γνωστά, να χρησιμοποιεί πολλά παραδείγματα και γενικώς να διδάσκει εποπτικά, δεδομένου ότι τα πράγματα είναι των ονομάτων ισχυρότερα.

Επίσης αξιοσημείωτο είναι ότι ο μέγας Πατήρ είναι και πρόδρομος του επαγγελματικού προσανατολισμού. Παρακινεί γονείς και δάσκαλους να στέλνουν όσα παιδιά έχουν κλίση στις διάφορες τέχνες (υφαντική, σκυτοτομική, οικοδομική, χαλκευτική κλπ.) στους κατάλληλους τεχνίτες.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός πως ο μέγας Πατήρ δεν κάνει αξιολογική διάκριση αρρένων και θηλέων. «Μια γαρ αρετή ανδρός και γυναικός επειδή και η κτίσις αμφοτέροις ομότιμος και ο μισθός ο αυτός αμφοτέροις» λέει εις στην ομιλία του εις τον Α' ψαλμό. Όχι μόνον «στρατεύεται και το θήλυ παρά Χριστώ τη ψυχική ανδρεία καταλεγόμενον εις την στρατείαν» αλλά και «πολλάι γυναίκες ηρίστεισαν ανδρών ουκ έλαττον». Θαυμάζουμε τη μεγάλη απήχηση που είχε το κήρυγμά τους και προσπαθώντας να ερμηνεύσουμε το φαινόμενο το αποδίδουμε στη ρητορική τους δεινότητα. Όμως ο πραγματικός λόγος είναι πολύ πιο σοβαρός και βαθύς. Οι άνθρωποι αυτοί δίδασκαν όχι επειδή κάπου είχαν διαβάσει κάποια πράγματα και τα ήξεραν καλά ώστε να μπορούν με την τέχνη του λόγου τους να τα μεταδώσουν στους άλλους, μα είχαν βιώσει καθημερινά αυτά που περιέγραφαν και συνιστούσαν.

Δικαιούντο να μιλάνε για αγάπη γιατί την είχαν κάνει πράξη. Ο Μέγας Βασίλειος ήταν γόνος μιας πολύ πλούσιας οικογένειας και κληρονόμος μιας τεράστιας περιουσίας που την μοίρασε στους φτωχούς επιστρέφοντας από τις σπουδές του, πριν αποσυρθεί στην έρημο να μονάσει. Όταν αργότερα έγινε επίσκοπος Καισαρείας, με ότι του είχε απομείνει και με τα χρήματα της αρχιεπισκοπής, οικοδόμησε μια ολόκληρη πολιτεία αγάπης, που την αποτελούσαν ιδρύματα που ανακούφιζαν τον ανθρώπινο πόνο και κάλυπταν τις ανάγκες όχι μόνο των χριστιανών μα και όλων όσων κατέφευγαν εκεί, αδιακρίτως.

Και το μέχρι πριν πλουσιόπαιδο της Καισαρείας ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, που σαν ιερέας στην Αντιόχεια συντηρούσε καθημερινά τρεις χιλιάδες ανθρώπους που είχαν ανάγκη και σαν πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης επτά χιλιάδες, τους οποίους υπηρετούσε ο ίδιος όσο μπορούσε, γίνεται ζήτουλας για τους άλλους, για να εξασφαλίσει αυτά που είχαν ανάγκη οι πάσης φύσεως ανίσχυροι.

Υπήρξαν ανοιχτά μυαλά κι ελεύθεροι άνθρωποι γι αυτό και τα κηρύγματα τους είναι πρωτοποριακά όχι μόνο για την εποχή τους μα και για τις μέρες μας ακόμα, κι αντανακλούν το πραγματικό πνεύμα του Ευαγγελίου, έξω από σκοπιμότητες κι αδιάφορα για το αν αυτό αρέσει στο κατεστημένο της εποχής ή ταράζει τα νερά.

Τα κοινωνικά προβλήματα της αδικίας, της εκμετάλλευσης, της υποτίμησης της γυναίκας και της δουλείας τους απασχόλησαν τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά. Έτσι παράλληλα με τους έμπρακτους κοινωνικούς αγώνες τους διατύπωσαν και τις απόψεις τους σχετικά με τα θέματα αυτά, απόψεις που αν εμείς οι χριστιανοί τις είχαμε εφαρμόσει, θα περίπτευε αρκετούς αιώνες αργότερα η Μαρξιστική ερμηνεία και πρόταση.

Δειγματοληπτικά και μόνο αναφέρουμε κάποιες από τις απόψεις τους:

«Ποιον, λέει ο πλούσιος, αδικώ κρατώντας τα δικά μου ; Πες μου: ποια δικά σου ;» ερωτά ο Μ: Βασίλειος. «Από πού αφού τα πήρες τα έβαλες στη ζωή σου;» Και συνεχίζει με το παράδειγμα του ανθρώπου που μπαίνει πρώτος στο θέατρο και πιάνει τα διπλανά άδεια καθίσματα και εμποδίζει να καθίσουν αυτοί που μπαίνουν μετά. «Τέτοιοι είναι οι πλούσιοι. Διότι αφού προκαταλάβουν τα κοινά, τα ιδιοποιούνται επειδή πρόλαβαν» (Μ. Βασιλείου, εις το «Καθελώ μου τας αποθήκας» PG 31, 276)

Λέει ο Γρηγόριος:

«Η φτώχεια και ο πλούτος, αυτό που ονομάζουμε ελευθερία και δουλεία, και τα παρόμοια, ύστερα υπεισιήλθαν στο ανθρώπινο γένος, όπως ακριβώς μερικές κοινές αρρώστιες που ήρθαν μαζί με την κακία, όντας επινοήματά της. Δεν ήταν όμως, λέει (η Γραφή), έτσι από την αρχή Εσύ να βλέπεις την πρώτη ισότητα και όχι τη μετέπειτα διαίρεση. Όχι το νόμο του ισχυρού, αλλά του Δημιουργού» (Γρηγορίου θεολόγου περί φιλοπτωχίας PG 35, 892 A-B).

Κι ο Χρυσόστομος:

«Τι σημασία έχει αν δε σπρώχνεις το ξίφος και δε βυθίζεις το χέρι σου στις σάρκες (του αδελφού σου) ;Αλλα φοβερότερα απ αυτό κάνεις Αν έκανες το πρώτο, θα τον απάλλασσες από φροντίδες. Τώρα όμως με την πείνα και τη δουλεία, τον περιβάλλεις με πίκρες κι άλλα κακά. Το λέω αυτό και δε θα παύσω να το τονίζω όχι για να σας προετοιμάσω για φόνο, ούτε για να σας προτρέψω να κάνετε κακό μικρότερο απ αυτό, αλλά για να μη νομίζετε ότι δεν πρόκειται να τιμωρηθείτε. Αυτός που αφαιρεί τα μέσα συντήρησης και το ψωμί από τον πλησίον, τον σκοτώνει, λέει η Γραφή. » (Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις την προς Εβραίους, ΚΕ΄ ΙΑ PG).

«Δε φρίπτεις άνθρωπε, δεν κοκκινίζεις από ντροπή, ονομάζοντας επιτιθέμενο αυτόν που παλεύει για το ψωμί του ;Και αυτό είναι έγκλημα της δικής μας ωμότητας. Διότι επειδή δεν

ανεχόμεστε να δίνουμε εύκολα, αναγκάζονται να επινοούν μύριες πονηριές, ώστε να ξεγελάσουν την απανθρωπιά μας και να μαλακώσουν τη σκληρότητά μας. Και μάλιστα επιτιθέμενος είσαι (εσύ), διότι αν και έρχεσαι συχνά στην εκκλησία και ακούς τα κηρύγματά μου, όμως στην αγορά προτιμάς και το χρυσάφι σου και τις επιθυμίες σου και τις ανθρώπινες φιλίες από τις δικές μου προτροπές» (Ιωάννου Χρυσοστόμου Εις την προς Ρωμαίους ΙΔ΄ ΡG 60, 535,536 63, 176).

«Εάν κανείς δε σταματήσει την αρπαγή, ούτε ελεημοσύνη δεν θα προσφέρει. Αλλά, ακόμα κι αν προσφέρει στα χέρια των φτωχών άπειρα χρήματα, όταν αρπάζει τα ξένα πράγματα και είναι πλεονέκτης, από τον Θεό έχει λογισθεί ίσος με ανθρωποκτόνους. Γι αυτό πρέπει, αφού πρώτα απαλλαγεί κανείς από την πλεονεξία, έτσι να ελεεί τους φτωχούς».

Σε μια εποχή που τα παιδιά μας αναγκάζονται να απομνημονεύουν ξερές γνώσεις αποκομμένες από τη ζωή και τα ενδιαφέροντά τους, χωρίς να έχουν πεισθεί για την αξία τους, κι εμείς οι δάσκαλοι τείνουμε να μεταβληθούμε, ακούσια ή όχι, σε ψυχρά όργανα εφαρμογής παιδαγωγικών επιλογών, που υπηρετούν σκοπιμότητες ξένες προς την ολοκλήρωση και την ευτυχία των μαθητών μας, θυσιάζοντας συχνά και την προσωπική επαφή μαζί τους, που η κοινωνική αναληγσία έχει γενικευτεί ανησυχητικά, που ο καταναλωτισμός προβάλλει σαν ύψιστο ιδανικό της ζωής την απόκτηση ολοένα και περισσότερων χρημάτων, σε μια εποχή που άνθρωποι φαύλοι κι εκμεταλλευτές ονομάζονται ευεργέτες δίνοντας κάτι από αυτά που συνάγουν άδικα κι έτσι εξασφαλίζουν την καταξίωση ακόμα και στον εκκλησιαστικό χώρο, σε μια εποχή που τα κηρύγματα έγιναν πληθωρικά μα κανείς δεν έχει διάθεση να τ ακούσει γιατί δεν εμπνέει η προσωπικότητα των κηρύκων, σε μια εποχή που δεν έχουμε πού να στρέψουμε τα μάτια μας για να γλιτώσουμε την απόγνωση, οι τρεις αυτοί μεγάλοι φωστήρες της τρισηλίου θεότητας, ο Βασίλειος ο μέγας, ο θεολόγος Γρηγόριος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στέκονται μπροστά μας ακέραιοι και σεμνοί σα δωρικές κολώνες, αθάνατα πρότυπα πνευματικού κάλλους διασώζοντας το ανθρώπινο πρόσωπο σ' όλο του το μεγαλείο.